

Белодєд О. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека

БІБЛІОТЕКИ ВНЗ м. МИКОЛАЄВА У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

У статті висвітлено результати моніторингу віртуальних представництв бібліотек вишів м. Миколаєва у мережі Інтернет. Представлена роль соціальних медіа і соціальних мереж у діяльності бібліотек. Окреслено можливі шляхи підвищення популяризації електронних ресурсів книгозбірень вишів у читацькому середовищі.

Ключові слова: віртуальні бібліотечні представництва, бібліотечно-інформаційне обслуговування, соціальні мережі.

В останнє десятиліття в усі сфери діяльності людства, у тому числі і в культурологічну, стрімко увірвався термін "віртуальність". З розвитком Інтернету бібліотеки отримали нову категорію користувачів – віртуальних, тобто тих, хто користується послугами бібліотеки віртуально, не приходячи до неї. Розвиваючи дистанційний доступ до джерел інформації, бібліотеки створюють віртуальні простори, на яких успішно функціонують всі бібліотечні технології. А це означає, що кожна бібліотека стає провідником нової культури – культури віртуального інформаційного обміну, віртуального читання, віртуального спілкування та пізнання.

Формування віртуального бібліотечного простору для всебічного задоволення інформаційних потреб користувачів перебуває в категорії пріоритетних завдань книгозбірень вишів. Тому, відповідаючи на вимогу часу, відділом бібліотечного маркетингу, інноваційної та методичної роботи Наукової бібліотеки НУК було проведено моніторинг "Бібліотеки ВНЗ м. Миколаєва у віртуальному просторі".

У дослідженні прийняли участь провідні книгозбірні вишів м. Миколаєва, що входять до складу Методичного об'єднання, а саме: Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (НБ НУК), Наукова бібліотека Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (НБ МНУ), Бібліотека Чорноморського національного університету ім. П. Могили (Бібліотека ЧНУ), Бібліотека Миколаївського національного аграрного університету (Бібліотека МНАУ), Бібліотека Відокремленого підрозділу "Миколаївська філія Київського національного

університету культури і мистецтв" (Бібліотека ВП "МФ КНУКіМ"), Бібліотека Миколаївського інституту права НУ "ОЮА" (Бібліотека МІП НУ"ОЮА").

Дослідження віртуальних представництв бібліотек вишів м. Миколаєва свідчить, що забезпечення їх он-лайн присутності в Інтернеті здійснюється шляхом організації та підтримки сайтів або сторінок на сайтах вишів, блогів, сторінок або груп у популярних серед молодіжного середовища соціальних мережах тощо.

Всі бібліотеки вишів м. Миколаєва, що входять до складу Методичного об'єднання представлені у глобальній світовій мережі. Свої власні сайти мають: НБ НУК імені адмірала Макарова, Бібліотека МНАУ, також Бібліотека МІП НУ"ОЮА" (одночасно ця бібліотека має свою сторінку на сайті вишу). Крім того, сторінки на сайтах вишів мають: НБ МНУ імені В. О. Сухомлинського (слід зазначити, що у локальній мережі вишу представлено сайт бібліотеки, але оскільки він під час дослідження не був представлений в мережі Інтернет, тому як предмет моніторингу він не розглядався), Бібліотека ЧНУ імені П. Могили; блог на сайті університету має Бібліотека ВП "МФ КНУКіМ", власний блог має Бібліотека ЧНУ імені П. Могили.

Для користувача першочерговим є інформаційний контент сайту, тож передусім було здійснено моніторинг саме змістовного наповнення цих веб-ресурсів, який дав змогу виявити: на сайтах або на сторінках всіх книгозбірень вишів учасників дослідження, у більш повній або скороченій формі міститься інформація про бібліотеки (історична довідка, структура, правила користування, спектр послуг). Інформацію про бібліотечні новини, перелік культурно-просвітницьких заходів оперативно надають на своїх сайтах: НБ НУК імені адмірала Макарова, Бібліотека МНАУ.

Дослідження віртуальних представництв свідчить, що веб-сайти двох бібліотек вишів – НБ НУК імені адмірала Макарова та Бібліотеки МНАУ надають віддаленим користувачам доступ до Електронного каталогу (ЕК). НБ МНУ імені В. О. Сухомлинського та Бібліотека ВП "МФ КНУКіМ" надають доступ до ЕК через Зведений електронний каталог бібліотек м. Миколаєва, розташований на сайті "Ресурси бібліотек міста Миколаєва". Бібліотека МІП НУ"ОЮА" надає доступ до вищезазначеного електронного ресурсу у локальній мережі вишу. Крім того, у локальній мережі ВНЗ надає доступ до ЕК та повнотекстових БД Бібліотека МНАУ. Доступ до віртуальних виставок пропонується на сайтах – НБ НУК імені адмірала Макарова, Бібліотеки МНАУ та Бібліотеки МІП НУ "ОЮА" та на блозі Бібліотеки ВП "МФ КНУКіМ".

Можливість доступу до баз даних (власних, придбаних, в режимі тестового доступу) є однією з складових, що сприяє виконанню основної місії бібліотеки ВНЗ – інформаційного забезпечення навчального процесу і наукової діяльності вишу. Як вона забезпечується у віртуальному просторі? Доступ до аналітичних (та повнотекстових) БД власної генерації більшість бібліотек МО надають у локальних мережах вишів. Доступ до передплачених БД віддаленим користувачам надає: НБ НУК імені адмірала Макарова. На сторінці НБ МНУ імені В. О. Сухомлинського у розділі "Оголошення" є посилання на сайт, логін та пароль, завдяки яким можна отримати доступ до електронних колекцій книг видавництва "Центр навчальної літератури". Бібліотека МПІ НУ "ОЮА" пропонує доступ до передплаченої електронної бази "Нормативні акти України" у локальній мережі вишу.

Систематично тестові доступи до різноманітних електронних ресурсів надає НБ НУК імені адмірала Макарова (у розділах "Новини", "Діючі тестові доступи"), крім того на сайті книгозбірні розміщується інформація про вільний доступ (Open Access) до наукових електронних ресурсів під час Міжнародного Тижня Відкритого Доступу. Також тестові доступи до різноманітних електронних ресурсів пропонують: Бібліотека МНАУ (у розділі "Актуально") та Бібліотека ЧНУ імені П.Могили.

НБ НУК імені адмірала Макарова та Бібліотека МНАУ працюють над створенням Інституційних репозитаріїв вишів. Вищезазначені Інституційні репозитарії мають також і свої власні електронні адреси. На сайті Бібліотеки МПІ НУ "ОЮА" за допомогою посилання пропонується доступ до Відкритих архівів України – доступ до наукових публікацій, розміщених у репозитаріях вишів України. На сторінці НБ МНУ імені В. О. Сухомлинського є посилання, за допомогою яких віртуальний користувач може отримати доступ до Відкритих міжнародних електронних наукових публікацій (Google Scholar, Google Book Search, Scirus, DOAJ та інш.).

Об'єктом аналізу стали і бібліографічні ресурси бібліотек МО. Доступними на момент вивчення були електронні бібліографічні ресурси, що представлені на сайтах чотирьох бібліотек, а саме: НБ НУК імені адмірала Макарова, Бібліотеки МНАУ, Бібліотеки МПІ НУ "ОЮА", Бібліотеки ЧНУ імені П.Могили, а також на блозі "Культурна бібліотека" Бібліотеки ВП "МФ КНУКіМ". Необхідно відзначити різноманітність видів вказаної продукції. Це – бюлетені нових надходжень, бібліографічні покажчики (рекомендаційні, біобібліографічні, персональні), прес-дайджести, списки літератури тощо.

Отже, аналіз змісту віртуальних представництв бібліотек МО засвідчив, що усі наявні сайти, сторінки на сайтах вишів мають своє обличчя, кожен відрізняється повнотою відображення ресурсів. Сайти трьох книгозбірень (НБ НУК, Бібліотеки МНАУ, Бібліотеки МПН НУ "ОЮА") мають цікавий дизайн, розгорнуту, розгалужену структуру, найбільш інформативні та постійно підтримуються в актуальному стані. Саме їх і варто виділити у групу лідерів.

Останнім часом в Україні спостерігається тенденція до перенесення користувацької активності до соціальних мереж та блогів. Таку складову віртуального бібліотечного представництва, як блоги, підтримують дві книгозбірні, охоплені дослідженням. Це – Бібліотека ЧНУ імені П. Могили та Бібліотека ВП "МФ КНУКіМ" (блог "Культурна бібліотека").

Проаналізувавши зміст інформаційних повідомлень (постів) цих ресурсів, можна сказати, що вони переважно мають читацьке призначення. Під час моніторингу інтернет-журналів аналізувалися відповідність ресурсу меті його створення, зацікавленість читацької аудиторії, якість комунікації між бібліотекарями і читачами, зв'язок з іншими бібліотечними ресурсами.

Отримані результати засвідчили, що усі досліджені блоги містять повідомлення про основні бібліотечні заходи, послуги та проекти, фотозвіти, бібліотечне відео, віртуальні виставки, що уможлиблює досягнення важливих результатів бібліоблогерської діяльності — покращення іміджу, залучення нових читачів. Є можливість залишати коментарі (у т. ч. для користувачів, зареєстрованих у соціальних мережах), містять посилання до сторінки бібліотеки на сайті вишу (Бібліотека ЧНУ імені П. Могили), на соціальні мережі, є лічильник для ведення статистики переглядів (Бібліотека ВП "МФ КНУКіМ").

Прогнозуючи подальший розвиток бібліотечних блогів, охоплених дослідженням, можна побажати їм постійно підтримувати їх в активному стані, удосконалювати структуру, знайти власного читача, популяризувати бібліотечний сервіс, що в результаті позитивно впливатиме на імідж бібліотек.

Окрім сайтів і блогів, складовою частиною віртуального бібліотечного простору є представництва у популярних соціальних мережах (СМ). А якщо врахувати, що СМ користуються великою популярністю не тільки серед студентів, але й серед науково-педагогічних працівників та співробітників вишу, необхідно використовувати їх в якості майданчика для освітньої та дослідницької роботи.

Всі бібліотеки вишів м. Миколаєва зареєстровано у соціальних мережах. Більшість книгозбірень підтримують одночасно кілька сторінок (груп) у різних соціальних спільнотах. Під час дослідження проаналізовано всі представництва бібліотек МО у соціальних мережах. Критеріями оцінювання було обрано: повнота відображення профілю установи у соціальній мережі, види поширення інформації про діяльність закладу та наявність контактної інформації.

Результати дослідження дозволили з'ясувати, що усі проаналізовані профілі бібліотек ВНЗ у соціальних мережах заповнено частково. У повному або скороченому обсязі розміщується інформація про бібліотеку, мету діяльності, логотип бібліотеки, оригінальні дописи, фото-відеофайли, перепости тощо. Бібліотеки ВНЗ здебільшого використовують віртуальні представництва для реклами діяльності, налагодження дружніх стосунків із колегами, нинішніми та потенційними читачами бібліотеки, партнерами, створення бібліотечних онлайн-громад та груп, а також для демонстрації різноманітних фото-матеріалів, анонсування нових надходжень, проведення онлайн-опитувань тощо.

Загалом, під час дослідження було з'ясовано, що віртуальні представництва бібліотек ВНЗ не завжди мають зв'язок між складовими частинами. Тому найближчим часом ці зв'язки варто посилити.

Базуючись на результатах дослідження, нами було виявлено, що серед 6 сайтів, блогів бібліотек ВНЗ, посилання на власні сторінки у соціальних мережах мають 5. Тобто, якщо бібліотека і має представництво у соціальних мережах, дізнатись користувачеві про це без додаткових пошуків в комунікаційному середовищі мережі Інтернет важко.

Усе це свідчить, що бібліотеки ВНЗ знаходяться на шляху до формування концепції використання соціальних мереж. Подальший моніторинг освоєння бібліотеками ВНЗ цього перспективного напрямку комунікації з користувачами дасть можливість з'ясувати корисність цього виду спілкування для учасників комунікаційного процесу.

Таким чином, отримані результати моніторингу дозволяють зробити висновок, що процес формування віртуального простору бібліотек ВНЗ м. Миколаєва відбувається нерівномірно: мережеві представництва бібліотек вишів перебувають на різних стадіях розвитку: в одній частині закладів цей процес сьогодні залишається у зародковому стані, а в іншій — вже кілька років поспіль є онлайн-доступ до внутрішніх електронних ресурсів, сформовано зовнішні ресурси та послуги, які вподобали користувачі. Тому, досвід книгозбірень, де віртуальні ресурси динамічно розвиваються на користь усіх учасників

комунікаційного процесу, потребує запровадження в тих бібліотеках, де є прогалини у використанні інформаційно-комунікаційних технологій для обслуговування читачів.

Адже бібліотека – це не тільки книги, а в першу чергу – реальні та потенційні користувачі. Поставивши на чільне місце читачів бібліотеки, їх інтереси, книгозбірня стає для віртуальних відвідувачів консультантом, партнером, тим самим піднімаючи свій авторитет, сприяє просуванню бібліотеки як у віртуальному просторі, так і в реальному світі. Тільки в таких умовах є шанс бути попереду і удосконалювати модель сучасної бібліотеки вишу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зверевич, В. В. Пространство современной библиотеки: «реальное» и «виртуальное» / В. В. Зверевич // Науч. и техн. б-ки. – 2012. – № 11. – С. 7–17. – (Библиотечное пространство).
2. Киричок, И. Вузовское виртуальное сообщество: миссия библиотеки в социальных сетях / И. Киричок, О. Русанова, К. Тесленко // Бібліотечний форум України. – 2014. – № 3. – С. 18–20.
3. Кулик, Є. Формування віртуального бібліотечного простору для бібліотечно-інформаційного обслуговування юнацтва / Є. Кулик // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 12. – С. 28–31.
4. Хемчян, І. Освітнянські бібліотеки України в соціальних мережах / І. Хемчян, Н. Соколовська // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 8. – С. 39–43.

Белодед Е. В.

Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова,
Научная библиотека

БИБЛИОТЕКИ ВУЗов г. НИКОЛАЕВА В ВИРТУАЛЬНОЙ СРЕДЕ

В статье освещены результаты мониторинга виртуальных представительств библиотек ВУЗов г. Николаева в сети Интернет. Раскрыта роль социальных медиа и социальных сетей в деятельности библиотек. Очерчены возможные пути повышения популяризации электронных ресурсов библиотек ВУЗов в читательской среде.

Ключевые слова: виртуальные библиотечные представительства, библиотечно-информационное обслуживание, социальные сети.

Beloded O. V.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

MYKOLAIV UNIVERSITY LIBRARIES IN THE VIRTUAL ENVIRONMENT

The monitoring results of virtual representations of Mykolaiv University libraries in the Internet reflected in the article. Presented role of social-media and social networks of libraries. Outlined possible ways of increasing popularization of University libraries' electronic resources in reader environment.

Keywords: virtual library representation, library and information services, social networks.